

บทที่ 2

ที่มาแห่ง

สามัญญผลสูตร

เนื้อหาบทที่ 2

ที่มาแห่งสามัญญผลสูตร

- 2.1 ดินแดนประดิษฐานพระพุทธศาสนาแห่งแรก
- 2.2 ธรรมราชาพิมพิสาร
- 2.3 พระเทวทัตผู้มีใจริษยา
- 2.4 อชาตศัตรูราชกุมารทรงกระทำปิตุฆาต
- 2.5 พระเจ้าอชาตศัตรูทรงสงสัยเป้าหมายของนักบวช

1. แคว้นมคธในสมัยพุทธกาลนั้นได้รับการยกย่องว่า เป็นแคว้นแคว้นมหาอำนาจ และขึ้นชื่อว่า เป็นแคว้นแคว้นที่อุดมสมบูรณ์ยิ่ง มีเมืองหลวงชื่อ กรุงราชคฤห์ อันเป็นที่เลื่องลือว่า เป็นนครแห่งความร่ำรวย มั่งคั่งมหาศาล เป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญรุ่งเรืองทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และลัทธิต่างๆ รวมทั้งเป็นที่ชุมนุมของเหล่านักปราชญ์ราชบัณฑิต ด้วยเหตุนี้เอง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนา ณ แคว้นนี้เป็นแห่งแรก

2. พระเจ้าพิมพิสารเป็นพระเจ้าแผ่นดินผู้ปกครองแคว้นที่มีปรีชาสามารถ และยังเป็นผู้ทรง ทศพิธราชธรรม เพราะพระองค์ทรงบรรลุโสดาปัตติผลเป็นพระโสดาบัน จึงทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงถวายพระราชอุทยานเวศวันสร้างเป็นวัดชื่อ เวศวันมหาวิหาร นับเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา

3. พระเจ้าอชาตศัตรูราชกุมารของพระเจ้าพิมพิสารได้กระทำปิตุฆาต ซึ่งเป็นอนันตริยกรรม ด้วย ความหลงผิด หลงเชื่อ เพราะยกย่องบูชานักบวชเทวทัต เมื่อทรงสำนึกผิดแล้วทำให้พระองค์ทรงสงสัยว่า เหตุใดนักบวชเทวทัตที่พระองค์ทรงเห็นว่า เป็นผู้ทรงศีล และยังทรงเป็นพระญาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้ชักนำพระองค์ให้ก่อกรรมทำบาปอย่างอกุศลถึงเพียงนี้ พระองค์จึงทรงสงสัยเป้าหมายของนักบวช ถึงกับตระเวนไปพบบรรดาครูเจ้าลัทธิหลายสำนัก แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ จนกระทั่งเมื่อได้เข้าเฝ้าพระสัมมา- สัมพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงได้รับคำตอบอันกระจ่างแจ้ง และขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะตลอดพระชนมชีพ อันเป็นที่มาของสามัญญผลสูตร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึง ความสำคัญของแคว้นแคว้น ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประดิษฐาน พระพุทธรูปศาสนาเป็นแห่งแรก
2. เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึงเหตุแห่งความริษยาของพระเทวทัตถึงกับยุยงให้อชาตศัตรูราชกุมาร ทรงกระทำปิตุฆาต
3. เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึงที่มาแห่งสามัญญผลสูตร

บทที่ 2

ที่มาแห่งสามัญญผลสูตร

2.1 ดินแดนประดิษฐานพระพุทธศาสนาแห่งแรก

ในสมัยพุทธกาล แคว้นมคธขึ้นชื่อลือนามว่าเป็นแคว้นที่อุดมสมบูรณ์ยิ่งเพราะตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ มีแม่น้ำใหญ่ 3 สาย คือ จัมปา คงคา และโสนะ ไหลคดเคี้ยวไปตามพรมแดนด้านตะวันออกเหนือ และตะวันตก ตามลำดับตลอดทั้งปี ทางด้านเหนือยังมีเทือกเขาหิมาลัยอันสูงทะมื่น ซึ่งปกคลุมด้วยป่าทึบและเต็มไปด้วยสัตว์ร้ายขวางปิดกั้นพรมแดนไว้ เมืองหลวงของแคว้นนี้มีชื่อว่า “กรุงราชคฤห์” ที่เลื่องลือกันว่า เป็นนครแห่งความร่ำรวยมั่งคั่งมหาศาล บรรดาเศรษฐีและมหาเศรษฐีผู้ใจบุญ เช่น เมณฑกเศรษฐี เป็นต้น ล้วนอาศัยอยู่ในกรุงราชคฤห์ บรรดาประชาราษฎร์ในนครนี้ล้วนใฝ่รู้รักการเล่าเรียน มีความเชี่ยวชาญในเชิงศิลปวิทยาการต่างๆ ยิ่งนัก จึงมีความฉลาดเฉลียวในการหาทรัพย์ นำความมั่งคั่งร่ำรวยมาสู่แคว้นถึงกับต้องเจาะภูเขาเป็นถ้ำ เพื่อใช้เป็นพระคลังหลวงสำหรับเก็บมหาสมบัติและอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ

กล่าวได้ว่า แคว้นมคธในสมัยพุทธกาลนั้นเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญรุ่งเรืองทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และลัทธิต่างๆ บรรดาศาสนาเจ้าลัทธิ และนักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลายต่างมาชุมนุมกันที่นครนี้ สมกับที่เป็นดินแดนแห่งการตรัสรู้ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยแท้ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ ซึ่งเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวาและเบื้องซ้าย รวมทั้งพระมหากัสสปเถระ ต่างก็เป็นชาวแคว้นมคธทั้งสิ้น

เพราะเหตุที่เป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญทั้งปวง แคว้นมคธจึงได้รับการยกย่องให้เป็นแคว้นแห่งมหาอำนาจ หนึ่งในสี่ของชมพูทวีป¹ ยิ่งความครั่นคร้ามยำเกรงแก่บรรดาแคว้นต่างๆ ในยุคนั้น และเพราะเหตุนี้เอง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนา ณ แคว้นนี้เป็นแห่งแรก

2.2 ธรรมราชาพิมพิสาร

พระเจ้าแผ่นดินผู้ครองแคว้นมคธในขณะนั้นคือ พระเจ้าพิมพิสาร พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถ ทั้งในด้านการบริหารประเทศและการสงคราม พระองค์ทรงดำเนินกุศโลบายด้านต่างประเทศ โดยทรงผูกไมตรีกับแคว้นมหาอำนาจต่างๆ อย่างแยบคาย เป็นต้นว่า ได้อภิเษกสมรสกับพระนางเวเทหิ

¹ แคว้นที่เป็นมหาอำนาจทั้ง 4 ของชมพูทวีป ได้แก่ มคธ โกศล อวันตี และวัชละ

พระราชธิดาแห่งแคว้นโกศล เมื่อพระราชอำนาจมั่นคงแล้ว จึงทรงแผ่ขยายดินแดนด้วยการทำสงคราม เช่น ทรงกรีธาทัพบุกเข้ายึดแคว้นอังคะ¹ อันเป็นเหตุให้พระเจ้าพรหมทัต กษัตริย์แห่งแคว้นอังคะสิ้นพระชนม์ ในสนามรบ พระเจ้าพิมพิสารคงจะทรงก่อเวรปาณาติบาตอีกมาก หากไม่ทรงพบและได้ฟังธรรมจาก พระลัมมालัมพุทเจ้า จนทรงบรรลู่โสดาปัตติผลเป็นพระโสดาบัน

นับแต่พระเจ้าพิมพิสารทรงบรรลู่ธรรมเป็นพระโสดาบันเป็นต้นมา ความกระหายอำนาจก็ลบลือนไปจากพระทัยของพระองค์ ทรงยุติสงครามนองเลือดทั้งปวง ทรงหันมาดำเนินกุศโลบายใหม่ โดยใช้ธรรมเป็นเครื่องผูกไมตรี ดังเช่น ทรงแจ้งข่าวและพรรณนาสรรเสริญการบังเกิดขึ้นของพระอรหันตลัมมา-ลัมพุทเจ้าแก่พระเจ้าปุกกุสาติแห่งแคว้นคันธาระ² ทรงส่งหมอชีวกโกมารภัจจ์ไปถวายการรักษาพยาบาล พระเจ้าจันทปัชโชติแห่งแคว้นอวันตี³ เป็นต้น นับแต่นั้นแคว้นมคธก็มีแต่ความสงบ ร่มเย็นเสมอมา เพราะมีพระราชผู้ทรงทศพิธราชธรรม

ในด้านการศาสนา พระองค์ทรงเป็นอุปัฏฐากสำคัญ ผู้เปี่ยมด้วยความเคารพ และศรัทธาใน พระลัมมालัมพุทเจ้าและพระพุทธศาสนา โดยทรงถวายพระราชอุทยานเวฬุวันสร้างเป็นวัดชื่อ “**เวฬุวันมหา-วิหาร**” นับเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา พระองค์ได้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาไปจนตลอดพระชนมชีพ

เพราะทรงเป็นพระโสดาบัน พระเจ้าพิมพิสารจึงทรงตระหนักดีว่า การแผ่ขยายพระราชอำนาจ ด้วยการรบพุ่งฆ่าฟันกัน ดังเช่นที่พระองค์ทรงเคยกระทำมาในอดีตนั้น เป็นบาปกรรมอันจะนำมาซึ่งความทุกข์ ในเบื้องหน้า ยิ่งกว่านั้นพระองค์ยังทรงซาบซึ้งในคุณของพระรัตนตรัยเป็นอย่างดีว่า มีเพียงพระรัตนตรัย เท่านั้น ที่เป็นที่พักอันแท้จริงของทุกชีวิต พระองค์จึงทรงเพียรพยายามพาอชาตศัตรูราชกุมารไปเฝ้า พระลัมมालัมพุทเจ้า เพื่อจะปลุกฝังพระโอรัสให้เป็นลัมมาภิภูอุปัฏฐก มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัยตั้งแต่ เยาว์วัย

¹ **แคว้นอังคะ** เป็นหนึ่งในบรรดา 16 แคว้นใหญ่แห่งชมพูทวีป ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของแคว้นมคธ มีแม่น้ำจัมปา กั้นเขตแดน และมีนครหลวงชื่อจัมปา สมัยพุทธกาลแคว้นอังคะขึ้นกับแคว้นมคธ

² **แคว้นคันธาระ** เป็นหนึ่งในบรรดา 16 แคว้นใหญ่แห่งชมพูทวีป ตั้งอยู่แถบแม่น้ำสินธุตอนเหนือ ตรงกับแคว้นปัญจาบ ภาคเหนือในปัจจุบัน นครหลวงชื่อดักกิลีลา เป็นนครหนึ่งที่มีความรุ่งเรืองด้วยศิลปวิทยาต่างๆ แคว้นคันธาระอยู่ติดกับแคว้นกัษมีระ หรือแคชเมียร์ในปัจจุบัน

³ **แคว้นอวันตี** เป็นหนึ่งในบรรดา 16 แคว้นใหญ่แห่งชมพูทวีป ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของภูเขาวินธัย ทางตะวันตกเฉียงใต้ของแคว้นวังสะ มีนครหลวงชื่ออุชเชนี

2.3 พระเทวทัตผู้มีใจริษยา

ในช่วงที่อชาตศัตรูราชกุมารได้เสด็จไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเอง เป็นเวลาที่พระเทวทัตผู้เป็นสาวกองค์หนึ่งของพระพุทธองค์กำลังคิดหาทางเป็นใหญ่ ทั้งที่ตนเองมิได้บรรลุมรรคผลอันใดดังเช่นพุทธสาวกสำคัญองค์อื่นๆ จะบรรลุก็เพียงโลกียฌานเท่านั้น พระเทวทัตมีใจริษยาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอสีติมหาสาวก¹ทั้งหลาย ที่มีผู้คนหลังไหลนำเครื่องสักการะไปน้อมถวายพร้อมบริบูรณ์ ส่วนตนเองนั้นไม่มีใครมีโอกาสได้รับเครื่องสักการะใดๆ เลย

ด้วยฤทธิ์แห่งเพลิงริษยา ที่แผดเผาใจให้ร้อนรุ่มอยู่ตลอดเวลา พระเทวทัตจึงคิดวางแผนด้วยเล่ห์เพทุบายให้อชาตศัตรูราชกุมารเสื่อมใสศรัทธาในตน เพื่อเป็นขุมกำลังในการล้มล้างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเห็นว่าอชาตศัตรูราชกุมารทรงอยู่ในวัยหนุ่ม มีความทะเยอทะยาน ย่อมชักจูงให้หลงเชื่อได้โดยไมยาก

เมื่อกำหนดแผนร้ายไว้ในใจเช่นนั้นแล้ว พระเทวทัตจึงรีบเดินทางไปยังกรุงราชคฤห์ใช้อำนาจฉ้อโกงสมบัติสำแดงฤทธิ์แปลงเพศเป็นเด็กน้อย มีงูพิษพันที่มือ เท้า คอ ศีรษะ และบ่า ปรากฏกายบนพระเพลาของอชาตศัตรูราชกุมาร เป็นเหตุให้อชาตศัตรูราชกุมารทรงตกพระทัยหวาดกลัวยิ่งนัก ครั้นต่อมาอชาตศัตรูราชกุมารทรงทราบจากเด็กน้อยคนนั้นว่า เขาคือพระเทวทัต อชาตศัตรูราชกุมารจึงทรงขอร้องให้กลับกลายร่าง เป็นสมณะตามเดิม

เมื่ออชาตศัตรูราชกุมารทอดพระเนตรเห็นเด็กน้อยคนนั้นกลับกลายร่างเป็นสมณะดูน่าเลื่อมใส จึงทรงบังเกิดความรู้สึกเลื่อมใสศรัทธาในปาฏิหาริย์ของพระเทวทัตยิ่งนัก ทรงหลงเชื่ออย่างสนิทพระทัยว่าพระเทวทัตเป็นผู้มีอำนาจยิ่งกว่าผู้ใดในโลก นับแต่นั้นมาจึงทรงเป็นอุปัชฌาย์สำคัญของพระเทวทัต ถวายการบำรุงด้วยปัจจัยไทยทานอย่างพร้อมบริบูรณ์ อีกทั้งทรงยอมทำตามคำแนะนำของพระเทวทัตทุกอย่างโดยมิได้ทรงไตร่ตรองให้ถ่องแท้

เมื่อได้รับลาภสักการะและพลังสนับสนุนจากเจ้าชายผู้เป็นรัชทายาทแห่งแคว้นมคธแล้ว พระเทวทัตก็มีใจกำเริบคิดการใหญ่อันชั่วร้าย ถึงขั้นจะยึดอำนาจการปกครองสงฆ์แทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อำนาจกิเลสที่เข้าครอบงำใจ ทำให้ฉานโลกีย์ที่เคยมีอยู่กลับเลื่อมลื่นไปหมด คุณธรรมที่พระเทวทัตได้พากเพียรปลูกฝังอบรมตนมาตั้งแต่เริ่มบวชได้อันตรธานไปสิ้น จิตใจในขณะนั้นเศร้าหมอง ขุ่นมัว ด้วยอำนาจมิจฉาทิฎฐิ² เสื่อมความมืดที่เข้ามาแทนความสว่าง เพราะไฟดับฉะนั้น

¹ พระสาวกผู้ใหญ่ 80 รูป บางแห่งเรียกว่า พระอนุพุทธ 80 รูป

² **มิจฉาทิฎฐิ** คือ ความเห็นผิดจากคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ชั่ว ทำชั่วได้ดี มารดาบิดาไม่มีคุณ เป็นต้น และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์

วันหนึ่ง ขณะที่พระลัมมัลัมพุทเจ้าประทับนั่งทรงแสดงธรรม อยู่ท่ามกลางพุทธบริษัท และพระราชจากเมืองต่างๆ พระเทวทัตได้เข้าไปกราบทูลขอปกครองสงฆ์แทนพระพุทธองค์ โดยอ้างเหตุผลว่า พระพุทธองค์ทรงชราภาพแล้ว ถึงเวลาที่ควรจะทรงพักผ่อนให้สบาย แม้พระพุทธองค์จะทรงปฏิเสธ พระเทวทัตก็ยังดึงดันกราบทูลซ้ำถึง 3 ครั้ง การปฏิเสธในครั้งที่ 3 พระลัมมัลัมพุทเจ้าตรัสว่า

“ดูก่อนเทวทัต แม้แต่สารีบุตรและโมคคัลลานะ เรายังไม่มอบภิกษุสงฆ์ให้ ไฉนจะพึงมอบให้เธอผู้เช่นชากศพ ผู้บริโภคปัจจัย เช่นก้อนเขฬะ(น้ำลาย)เล่า”¹

คำปฏิเสธและคำตำหนินี้ ทำให้พระเทวทัตขุ่นเคืองยิ่งนัก และผูกใจอาฆาตพระลัมมัลัมพุทเจ้าตั้งแต่นั้นมา

2.4 อชาตศัตรูราชกุมารทรงกระทำปิตุฆาต

พระเทวทัตได้หันไปเฝ้าอชาตศัตรูราชกุมาร แล้วถวายนำนายูงๆ หนึ่งว่า สมัยก่อนคนเราอายุยืน แต่สมัยนี้คนอายุสั้น ด้วยเหตุนี้อชาตศัตรูราชกุมารอาจจะสิ้นพระชนม์เสียก่อนที่จะขึ้นครองราชย์ก็ได้ ดังนั้นพระองค์จึงน่าจะปลงพระชนม์พระราชบิดา แล้วยึดครองราชสมบัติเสีย ส่วนตนเองก็จะปลงพระชนม์พระลัมมัลัมพุทเจ้าแล้วปกครองสงฆ์แทนเสียเอง

ด้วยเหตุที่อชาตศัตรูราชกุมารทรงหลงเลื่อมใสพระเทวทัตอย่างสุดพระทัยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงทรงสำคัญผิดว่า พระเทวทัตคงจะรู้ความจริงว่าพระองค์จะอายุสั้น จึงทรงเชื่อและคิดทำตามคำยุยงนั้น วันหนึ่งทรงเห็นช่องสบโอกาส จึงเหินบกิริขณบพระอุระ มุ่งเข้าไปปลงพระชนม์พระราชบิดา

อย่างไรก็ดี แม้จะเชื่อถือพระเทวทัตมากมายเพียงไรก็ตาม แต่ด้วยความผูกพันเกรงกลัวในฐานะพระโอรสที่ทรงมีต่อพระราชบิดา อชาตศัตรูราชกุมารก็ไม่อาจสะกดความหวาดหวั่นสะดุ้งกลัวไว้ได้ ทรงส่ออาการเป็นพิรุณ ครั้นเมื่อถูกเหล่ามหาอำมาตย์จับได้ อชาตศัตรูราชกุมารจึงทรงสารภาพความจริงว่า ทรงประสงค์จะปลงพระชนม์พระราชบิดาเพื่อราชสมบัติ ตามคำแนะนำของพระเทวทัต

มหาอำมาตย์เหล่านั้นมีความเห็นแตกแยกออกเป็น 3 พวก คือ พวกที่หนึ่งเห็นว่า ควรปลงพระชนม์อชาตศัตรูราชกุมาร และฆ่าพระเทวทัตกับพระลูกศิษย์ทั้งหมดเสีย พวกที่สองเห็นว่า ไม่ควรฆ่าพระผู้ไม่มีส่วนร่วมกระทำผิด ควรฆ่าเฉพาะพระเทวทัต และปลงพระชนม์อชาตศัตรูราชกุมารก็พอ ส่วนพวกที่สามเห็นว่า ควรกราบทูลเรื่องทั้งหมดนี้ให้พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบ และขอให้อยู่ในพระราชวินิจฉัยของพระองค์เอง ผลปรากฏว่า พวกที่สามเป็นฝ่ายชนะ จึงพากันนำอชาตศัตรูราชกุมารเข้าเฝ้าพระเจ้าพิมพิสาร พร้อมทั้งกราบทูลเรื่องราวทั้งหมดให้ทรงทราบ

¹ สังฆเภทขันธกะ, พระวินัยปิฎก จุลวรรค ทุติยภาค, มก. เล่ม 9 ข้อ 361 หน้า 282

พระเจ้าพิมพิสารแทนที่จะทรงพิโรธโกรธแค้น กลับทรงสละราชบัลลังก์ให้แก่พระราชโอรสด้วยความเต็มพระทัยยิ่ง แล้วทรงมีรับสั่งให้ถอดยศมหาอำมาตย์พวกแรก ทรงให้ลดตำแหน่งมหาอำมาตย์พวกที่สอง และทรงเลื่อนตำแหน่ง พร้อมทั้งปูนบำเหน็จรางวัลให้มหาอำมาตย์พวกที่สามตามลำดับ อชาตศัตรูราชกุมารจึงขึ้นครองราชสมบัติ เป็นพระเจ้าอชาตศัตรูตั้งแต่นั้นมา

การปฏิบัติของพระเจ้าพิมพิสารต่อมหาอำมาตย์ทั้ง 3 พวกนั้น ย่อมจะก่อให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ แก่มหาอำมาตย์พวกที่ 1 และ 2 อย่างแน่นอน ทั้งนี้ย่อมหมายความว่า ความแตกสามัคคีและความอาฆาตพยาบาท ระหว่างหมู่มหาอำมาตย์แห่งกรุงราชคฤห์กับพระราชวงศ์ใหม่ ได้ฟักตัวขึ้นอย่างเงียบๆ รอเวลาที่จะปะทุขึ้นมาเท่านั้น

แม้พระเจ้าอชาตศัตรูจะเป็นพระราชามีอำนาจเต็มที่แล้ว เรื่องก็ยังไม่ยุติเพียงเท่านั้น เพราะพระเทวทัตยังปลุกปั่นพระองค์ให้ทรงหาพระนางพระราชบิดาต่อไปอีกว่า หากปล่อยพระเจ้าพิมพิสารไว้ ก็จะเป็นอันตรายต่อการครองราชบัลลังก์ของพระองค์ ด้วยเหตุนี้พระเจ้าอชาตศัตรูจึงทรงสั่งให้ปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร ด้วยการทรมานอย่างสุดแสนโหดร้ายทารุณ

ครั้งนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูทรงสั่งให้ขังพระราชบิดาไว้ในห้องแล้วรมควัน สั่งห้ามส่งพระกระยาหารและห้ามเยี่ยมโดยเด็ดขาด แต่เนื่องจากพระเจ้าพิมพิสารเป็นโสดาบันบุคคล ดังนั้นแม้จะขาดพระกระยาหาร ทั้งยังถูกรุมด้วยควันไฟ ก็ยังสามารถดำรงพระชนมชีพอยู่ได้ โดยอาศัยปิตุสขอันเกิดจากมรรคผลด้วยวิธีเดินจงกรม มีหน้าช้าพระวรกายยังเปล่งปลั่งยิ่งขึ้นอีกด้วย

เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูทรงทราบเรื่อง จึงรับสั่งให้ช่างตัดผมเอามิดโกนกรีดฝ่าพระบาททั้งสองข้างของพระเจ้าพิมพิสาร เอน้ำมันผสมเกลือทา แล้วย่างด้วยถ่านไม้ตะเคียนที่กำลังคุแดงอีกต่อหนึ่ง พระเจ้าพิมพิสารทรงเกิดทุกข์เวทนาอย่างแรงกล้า ไม่นานนักก็สวรรคต

กล่าวกันว่า ในภพชาติหนึ่ง พระเจ้าพิมพิสารเคยทรงลบหลู่ดูหมิ่นพระรัตนตรัย ด้วยการทรงฉลองพระบาทเข้าไปยังลานพระเจดีย์ และเอาพระบาทที่เประเปื้อนเหยียบเสือกกที่เขาน้ำใสสำหรับนั่งฟังธรรม บาปกรรมในครั้งนั้นรวมกับผลกรรมที่ทรงเคยก่อเวรปาณาติบาตจากการศึกสงครามในอดีต ได้ตามมาส่องพระองค์ในที่สุด

ในวันที่พระเจ้าพิมพิสารสวรรคตนั้น พระโอรสของพระเจ้าอชาตศรูก็นั่งประสูติ เมื่อได้ทรงทราบข่าวการประสูติของพระโอรสจากอำมาตย์ พระเจ้าอชาตศัตรูทรงบังเกิดความรักพระโอรสอย่างลึกซึ้ง ทั้งทรงตระหนักในพระทัยว่า พระราชบิดาของพระองค์ก็คงทรงมีความรักต่อพระองค์ ไม่แตกต่างกับที่พระองค์ทรงมีต่อพระโอรส

พระเจ้าอชาตศัตรูทรงสำนึกในทันทีว่า พระองค์ได้ทำความผิดอย่างใหญ่หลวง จึงมีรับสั่งให้ปล่อยพระราชบิดา แต่อำมาตย์ได้ถวายรายงานว่า พระเจ้าพิมพิสารสวรรคตเสียแล้ว ขวัญนี้ทำให้พระเจ้า

อชาติศัตรูทรงทุกขโศกอย่างสุดซึ้ง ถึงกับทรงกันแสงคร่ำครวญ น้ำพระเนตรไหลนองพระพักตร์ ขณะเสด็จไปเฝ้าพระราชมารดา

หลังจากพระเจ้าพิมพิสารสวรรคตแล้ว พระนางเวเทหิพระมารดาของพระเจ้าอชาตศัตรู ผู้เป็นชนิษฐภคินีของพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงรู้สึกอดสูเกินกว่าจะอยู่ร่วมกับพระราชโอรสอภัยศัตรู จึงเสด็จกลับไปประทับอย่างถาวร ณ กรุงสาวัตถี เมืองหลวงของแคว้นโกศล ต่อมาไม่นานก็สวรรคตด้วยความตรอมพระทัย

เมื่อพระญาติและพระสหายของพระเจ้าพิมพิสาร ได้ทราบเรื่องความโหดร้ายทารุณและอกตัญญูของพระเจ้าอชาตศัตรู ต่างก็พากันเคียดแค้นเป็นอย่างยิ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศลถึงกับทรงกริธาทัพบุกยึดหมู่บ้านกาลิกคามของแคว้นมคธ ส่วนพระเจ้าจันทรปัชโชติแห่งแคว้นอวันตี ซึ่งเป็นแคว้นมหาอำนาจด้านตะวันตก ก็ทรงเตรียมทัพบุกมคธเช่นเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้นเหล่าอำมาตย์ราชบริพารยังแตกความสามัคคีกันอีกด้วย พระเจ้าอชาตศัตรูจึงต้องผลญศึกทั้งจากภายในและภายนอกราชอาณาจักร

นับแต่วันที่ปลงพระชนม์พระราชบิดา ครึ่งใดที่พระเจ้าอชาตศัตรูล้มพระเนตรลงด้วยตั้งพระทัยว่าจะบรรทม ก็ต้องทรงสะดุ้งตื่นด้วยความหวาดระแวงภัยทุกครั้ง พระองค์จึงไม่อาจบรรทมหลับได้เลย ไม่ว่ากลางคืนหรือกลางวัน ได้แต่ประทับนั่งเพื่อบรรเทาความง่วงเท่านั้น

2.5 พระเจ้าอชาตศัตรูทรงสงสัยเป้าหมายของนักบวช

พระเจ้าอชาตศัตรูทรงประสบทุกข์แสนสาหัสหลังจากพระราชบิดาล้มพระชนม์ด้วยการกระทำของพระองค์เอง ประกอบกับทรงได้สดับคำติเตียนของชาวแคว้นในกรรมชั่วของพระเทวทัตเมื่อทรงครุ่นคิดไตร่ตรองดูด้วยปัญญาแล้ว พระองค์จึงทรงตระหนักว่า ความทุกข์และความเดือดร้อนที่พระองค์กำลังเผชิญอยู่นี้ ล้วนมีสาเหตุมาจากความหลงผิด หลงเชื่อและยกย่องบูชานักบวชเทวทัตโดยแท้ ขณะเดียวกันก็ทรงพิศวงนักหนาว่า เหตุใดนักบวชเทวทัตที่พระองค์เห็นว่าเป็นผู้ทรงศีล มีหน้าซำยังเป็นพระญาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกด้วย จึงได้ชักนำพระองค์ให้ก่อกรรมทำบาปอย่างอกุศลถึงปานนั้น

แม้จะทรงทราบดีว่า ในกลุ่มคนหมู่มาฆะมีทั้งคนดีและเลว นักบวชก็เช่นกัน ย่อมมีทั้งนักบวชที่ทรงศีลและนักบวชทุศีล แต่จะรู้ได้อย่างไรว่า นักบวชรูปใดทรงศีลหรือทุศีล เพราะนักบวชมีอยู่มากมาย อีกทั้งศาสนาก็มีอยู่หลายศาสนา แต่ละศาสนายังแตกออกเป็นนิกายต่างๆ อีก แม้ นักบวชในนิกายเดียวกัน ก็ยังมีความเชื่อ แนวคิด แนวการสั่งสอน ตลอดจนแนวปฏิบัติแตกต่างกันออกไปอีก สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ประชาชนสับสน ไม่รู้ว่าจะหาเกณฑ์มาตรฐานของความเป็นนักบวชที่ทรงศีลทรงธรรมได้อย่างไร

ความสงสัยดังกล่าว ทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูทรงพยายามอย่างยิ่งที่จะหาคำตอบในเรื่องนี้ให้ได้ ด้วยเกรงว่าอาณาประชาราษฎร์ในแคว้นแคว้นของพระองค์จะตกเป็นเหยื่อของนักบวชทุศีล จนทำให้

ไร้สติปัญญาถึงกับก่ออนันตริยกรรม¹ ดังเช่นพระองค์อีก

นอกจากนี้ยังทรงใคร่จะรู้อีกด้วยว่า นักบวชทั้งหลายออกบวชเพื่อประสงค์สิ่งใด และใช้ชีวิต นักบวชกันอย่างไร ดังนั้น พระองค์จึงทรงพยายามตระเวนไปหาความจริงจากเจ้าลัทธิต่างๆ ด้วยพระองค์เอง

พระเจ้าอชาตศัตรูทรงตระเวนไปพบบรรดาครูเจ้าลัทธิหลายสำนัก แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบอันเป็นที่พอพระทัย จนกระทั่งในที่สุด เมื่อได้เข้าไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงได้รับคำตอบอันกระจ่างแจ้ง ทรงรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธองค์เป็นล้นพ้น จึงได้ทรงขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะตลอดพระชนม์ชีพ ทั้งหมดนี้คือที่มาของสามัญญผลสูตร

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 2 ที่มาแห่งสามัญญผลสูตร จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนและกิจกรรม บทที่ 2 แล้วจึงศึกษา บทที่ 3 ต่อไป

¹ อนันตริยกรรม หมายถึง กรรมหนัก กรรมที่เป็นบาปหนักที่สุด ตัดทางสวรรค์ ตัดทางพระนิพพาน มี 5 อย่าง คือ

1. มาตุฆาต ฆ่ามารดา 2. ปีตุฆาต ฆ่าบิดา 3. อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ 4. โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนทำพระโลหิตให้ห้อ 5. ล้างฆาต ทำสงฆ์ให้แตกกัน